

MULTIMEDIALNE CENTRUM JĘZYKOWE SJO AGH – POMOC DLA STUDENTÓW I WYZWANIE DLA NAUCZYCIELI

Wstęp

Multimedialne Centrum Językowe SJO AGH powstało w 2010 roku w wyniku realizacji projektu „Multimedialne Centrum Językowe dla studentów kierunków technicznych Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie”.

Mieliśmy poczucie, że w XXI wieku, prowadząc zajęcia na uczelni technicznej ze studentami na co dzień używającymi nowoczesnych technologii, nie sposób korzystać jedynie z tablicy, gąbki i kredy. Stworzona więc została nowoczesna pracownia wyposażona w 20 stanowisk studenckich pracujących w sieci wewnętrznej, ale z szerokopasmowym dostępem do Internetu. Zarządzanie stanowiskami odbywa się z centralnego komputera nauczyciela przy użyciu dedykowanego oprogramowania RelanPro. Jest to pakiet specjalistycznych programów do nauki języków obcych. W pracowni zainstalowane są również inne programy specjalistyczne umożliwiające tworzenie kursów multimedialnych, programów e-learningowych itp. Wyposażeni też jesteśmy w tablicę interaktywną, rzutnik, ekrany, drukarki, skaner, kserokopiarki oraz odpowiednie nagłośnienie. Dzięki bogatemu wyposażeniu pracownia spełnia funkcję nowoczesnej sali lekcyjnej oraz pracowni-warsztatu, w którym każdy z nauczycieli może w sposób kompleksowy przygotowywać materiały dydaktyczne.

Tworzenie pracowni dostarczyło nam wielu doświadczeń, z których wnioski możemy wyciągnąć nie tylko my, lecz także inne jednostki posiadające lub planujące otworzyć podobne udogodnienia edukacyjne. Celem tego artykułu jest zaprezentowanie korzyści i potencjalnych problemów związanych z uruchomieniem multimedialnego centrum językowego w jednostce uczelnianej zajmującej się nauką języków obcych oraz zaproponowanie możliwych sposobów ich rozwiązania.

1. Organizowanie pracowni – założenia metodyczne

Zajęcia w pracowniach multimedialnych są bardzo często postrzegane zarówno przez studentów, jak i nauczycieli jako swojego rodzaju „przerywnik” w mozołnym kursie lub „nagroda za dobre sprawowanie”. Konsekwencją takiego myślenia są próby stworzenia ciekawych materiałów do pracowni, tak aby czas tam spędzony był wyjątkowo atrakcyjny.

Uruchamiając pracownię, przyjęliśmy inne założenie. Zajęcia tam prowadzone są po prostu częścią realizacji programu nauczania na studiach I i II stopnia, stając się stałym i powtarzalnym elementem kursów, a nie wartością samą w sobie.

Praca w Centrum pozwala w naturalny sposób na złamanie monopolu tradycyjnej metody podawczej i na wzbogacenie metodyki nauczania o techniki oparte na większej niezależności i samodzielności studentów. Nie sposób bowiem w pracowni multimedialnej prowadzić tradycyjnych zajęć z nauczycielem jako postacią centralną. Studenci muszą pracować indywidualnie w ramach zadania, każdy przy swoim indywidualnym stanowisku komputerowym. Następnie wykorzystując dostępne oprogramowanie, są zobowiązani realizować kolejne etapy zadania w parach lub grupach przy asyście nauczyciela. Pozwala to na zróżnicowanie tempa pracy w grupie w zależności od umiejętności i ciekawości studentów. W takim systemie zadania mogą być przydzielane studentom indywidualnie, biorąc pod uwagę ich zróżnicowane predyspozycje. Jest to szczególnie istotne w grupach niehomogenicznych, jeśli chodzi o ich poziom zaawansowania językowego, oraz w wypadku kursów języka specjalistycznego.

2. Korzyści

Tak przyjęte założenia pozwalają na stworzenie szczególnego środowiska pracy, które niesie z sobą różnorodne korzyści dla studenta. Najważniejszą z nich jest wprowadzenie powszechnie znanych i używanych systemów pracy ze studentem skoncentrowanych na jego niezależności (*student-centred learning*, SCL) (por. Kember 1997), w których nauczyciel nie pełni roli mentora, ale jedynie osoby ułatwiającej zdobycie wiedzy (*facilitator*).

2.1. Niezależność studenta kontrolowana przez nauczyciela

Odbywając zajęcia w pracowni, studenci mają możliwości pracować niezależnie, będąc jednocześnie pod opieką nauczyciela, który jest dla nich doradcą, z którego pomocy mogą, ale nie muszą skorzystać. Dobrym przykładem takiego scenariusza jest indywidualna praca z filmem, gdzie zadaniem studentów jest udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące treści filmu, który oglądają na swoim komputerze. Ponieważ nauczyciel ma bezpośredni podgląd odpowiedzi pisanych przez stu-

dentów, może zareagować na popełniane przez nich błędy. Jest to możliwe dzięki oprogramowaniu RelanPro, które pozwala nauczycielowi na przejęcie kursora i myszy studenta oraz kontakt ze studentem za pomocą słuchawek. Nauczyciel może poprawić błędy językowe, zasugerować rodzaj błędu, naprowadzić studenta na prawidłową odpowiedź. Wszystko to odbywa się na linii nauczyciel – indywidualny student, w związku z tym komentarz nauczyciela może być zindywidualizowany, nastawiony na poprawę konkretnych błędów konkretnego studenta.

Możliwość podglądu i podsłuchu pracy indywidualnych studentów, par i grup daje jeszcze jedną korzyść. Jest to bardzo dobrze widoczne w ćwiczeniach w parach przy połączeniach audio- i wideokonferencyjnych. W sytuacji kiedy zadaniem studentów jest przedyskutowanie problemu lub uzgodnienie wspólnego stanowiska, studenci z jednej strony czują się pewniej, rozmawiając w parach przy użyciu słuchawek i mikrofonów, a z drugiej – z większą otwartością niż w sytuacji tradycyjnej dyskusji w sali lekcyjnej przyjmują włączenie się nauczyciela do rozmowy i jego ewentualne komentarze. Wynika z tego, że wyodrębnienie par i wyposażenie ich w słuchawki prowadzi jednocześnie do lepszego skupienia się na temacie rozmowy i stwarza bardziej przyjazne warunki do ćwiczenia umiejętności mówienia. Po raz kolejny nauczyciel jest dyskretnym doradcą i indywidualnym partnerem do rozmowy.

2.2. Narzędzia na wyciągnięcie ręki

Pracownia umożliwia dostęp do rozmaitych narzędzi *on-line*, takich jak słowniki, encyklopedie, translatory, literatura fachowa, listy odniesień, materiały wizualne i inne. Użycie ich w trakcie zajęć, najczęściej w sposób absolutnie spontaniczny, przynosi dwojakie korzyści. Po pierwsze, studenci na bieżąco wzbogacają słownictwo i poszerzają swoje zrozumienie tematu omawianego na danej lekcji. Dobrze ilustruje to zadanie oparte na fragmencie filmu o tematyce specjalistycznej, w trakcie którego studenci korzystają z dostępnych *on-line* słowników specjalistycznych, translatorów, Wikipedii, by lepiej zrozumieć treść filmu.

Po drugie, studenci nabywają umiejętności wykorzystania sugerowanych przez nauczyciela źródeł w czasie pracy własnej w domu. Jest to szczególnie istotne w grupach słabiej zaawansowanych, ponieważ dość często studenci w tych grupach nie znają różnego typu ćwiczeń lub nie posługują się terminologią używaną w instrukcjach. Pokazanie im, jak nawigować na danej stronie w trakcie zajęć w pracowni, umożliwia nauczycielowi wykorzystanie jej do zadawania prac domowych. Dobrym przykładem jest tu praca z materiałami dostępnymi na stronie *bbclearningenglish.com*. Strona oferuje wspaniałe i ciągle aktualizowane materiały dydaktyczne, ale bez wstępu ze strony nauczyciela studenci, nawet na poziomie B1, nie potrafią samodzielnie z nich skorzystać.

2.3. Klawiatura zamiast długopisu

Kluczem do sukcesu w dydaktyce języków obcych jest wzbudzanie zainteresowania i zaangażowania poprzez stworzenie odpowiedniej atmosfery w środowisku pracy na zajęciach (por. Grabara 2010). Każdy nauczyciel wie, że współcześni studenci nie lubią ćwiczeń z pisania. Jest to w dużej mierze spowodowane tym, że w swoim normalnym życiu są przyzwyczajeni do używania edytorów tekstu, a pisanie ręczne traktują jako przeżytek i zło konieczne. Umożliwiając im skorzystanie z edytora tekstu w trakcie zajęć z języka obcego, umieszczamy żmudne ćwiczenie w środowisku, które jest im bliskie, a tym sposobem ułatwiamy je. U większości studentów można bowiem zaobserwować wyraźny wzrost zaangażowania i swobodę, jeśli pisanie oznacza pisanie na komputerze.

3. Nauczyciel w pracowni – różne podejścia do nowego warsztatu pracy

Otwierając pracownię, mieliśmy świadomość, że nie wszyscy nauczyciele czują się wystarczająco biegli w kwestii nowych technologii i że niektórzy będą podchodzić do pracy w laboratorium komputerowym z pewnymi oporami. Z drugiej strony, mieliśmy nadzieję, że pracownia stanie się jednym z czynników motywujących do pracy i zapobiegających rutynie, ponieważ doksztalając się zawodowo, często odzyskujemy pewność siebie i poczucie własnej wartości (por. Dudek-Kajewska 2010).

Rzeczywistość okazała się jeszcze bardziej skomplikowana niż nasze przypuszczenia. Wyodrębniły się wyraźnie trzy grupy nauczycieli. Pierwsza grupa to osoby czujące się na tyle pewnie w środowisku komputerów, że są gotowe w szybkim czasie uzupełnić swoje kompetencje i w coraz większym stopniu wykorzystują możliwości, które daje pracownia. Druga grupa to nauczyciele mniej biegli w sprawach komputerowych, ale często o długim stażu i dużym doświadczeniu zawodowym. Trudno jest im się przyznać do swojej niepewności, więc wyrażając wstępny entuzjazm, odkładają wizytę w pracowni na bliżej nieokreśloną przyszłość. I wreszcie trzecia grupa to osoby o różnym stażu i doświadczeniu, które mówią wprost, że nie podejmą próby prowadzenia zajęć w laboratorium. Postawy drugiej i trzeciej grupy są być może wynikiem swoistego lęku, że w trakcie zajęć mogą zaistnieć nieprzewidywalne problemy techniczne, z którymi nauczyciel nie będzie potrafił sobie poradzić. Jako osoba o niedużym doświadczeniu w pracy z komputerem, taki nauczyciel obawia się, że w sytuacji stresowej nie będzie w stanie ocenić, czy zaistniały problem jest na tyle trywialny, iż powinien umieć go rozwiązać, czy raczej będzie wymagał interwencji specjalisty.

4. Instrumenty wsparcia

Na podstawie tych przemyśleń i doświadczeń można wnioskować, że nauczycielowi potrzebna jest systematyczna pomoc.

4.1. Pracownik techniczny – pomoc informatyczna

Pierwszej i regularnej pomocy powinien udzielać zawsze techniczny opiekun pracowni. Jego zadaniem jest nie tylko dbanie o stan techniczny laboratorium, ale przede wszystkim regularna obecność w pracowni i pomoc nauczycielom w przygotowywaniu pracowni do zajęć, uruchamianiu sprzętu i oprogramowania, jak również przy tworzeniu materiałów dydaktycznych. Możliwość takich indywidualnych konsultacji i świadomość tego, że opiekun pracowni jest w pobliżu, na pewno zachęcą niezdecydowanych do przeprowadzenia zajęć w pracowni. Taka osoba powinna cechować się dużą cierpliwością, umiejętnościami interpersonalnymi, a przede wszystkim powinna umieć wyobrazić sobie, w jakiej sytuacji znajduje się pracujący w pracowni nauczyciel. W rezultacie opiekun pracowni powinien przygotować sprzęt i oprogramowanie tak, aby nauczyciel mógł korzystać z jego różnych funkcji w najprostszym, intuicyjnym sposób; o wszystkich zmianach nauczyciele powinni być informowani na bieżąco, najlepiej drogą e-mailową, a wszelkie modyfikacje winny być wytłumaczone w sposób prosty – najlepiej za pomocą graficznych prezentacji. Przedstawione tu założenia, choć oczywiste, bardzo często nie są realizowane w praktyce, co w konsekwencji zwiększa lęk przed prowadzeniem zajęć w pracowni.

4.2. Szkolenia i warsztaty

Częstym błędem popełnianym w trakcie komputeryzacji szkół i otwierania pracowni komputerowych jest przeprowadzanie cyklu szkoleń z zakresu oprogramowania dostępnego w danej jednostce. Takie szkolenia są przeważnie bardzo czasochłonne, ale nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Z naszego doświadczenia wynika, że znacznie skuteczniejsze są szkolenia pokazujące praktyczne zastosowania posiadanych narzędzi, po których następują warsztaty, gdzie uczestnicy mają możliwość samodzielnie stworzyć własne materiały.

Kolejną dobrą praktyką jest wprowadzenie indywidualnych spotkań – konsultacji poszczególnych nauczycieli z pracownikiem technicznym. Pozwala to każdemu nauczycielowi, nawet temu najbardziej nieśmiałemu, przećwiczyć obsługę sprzętu i aplikacji oraz zadać, nawet po raz kolejny, ważne dla niego pytania.

4.3. Biblioteka materiałów do pracowni i jej opiekun

Oczywiste jest, że pracownia nie może funkcjonować bez odpowiednich materiałów. Ponieważ przyjęliśmy, że zajęcia w pracowni są integralną częścią kursu i mają wpisywać się w realizowany program, jedynie w minimalnym stopniu możemy korzystać z gotowych materiałów dostępnych na rynku. Konieczne zatem było stworzenie biblioteki i systemu przygotowywania pakietów materiałów. Przyjęliśmy założenie, że materiały mają być opisane według następujących wytycznych: w każdym pakiecie powinna być wyraźna informacja, w jakim momencie kursu dana lekcja może być wykorzystana i jakie sprawności językowe są ćwiczone; ponadto musi być precyzyjnie określony poziom grupy, napisany scenariusz zajęć, wyraźnie wyodrębnione wersje materiałów dla studenta i dla nauczyciela oraz, w miarę możliwości, przygotowane suplementy, takie jak listy słów, dodatkowe ćwiczenia, przydatne linki.

Aby taka biblioteka mogła sprawnie funkcjonować, potrzebny jest opiekun-koordynator prac. Jego zadaniem jest sprawdzanie i katalogowanie przysyłanych materiałów oraz współpraca z opiekunem pracowni, ponieważ część tych materiałów musi być wgrywana do systemu.

Podsumowanie

Niewątpliwie możliwość nauki w pracowni multimedialnej oferuje studentom liczne korzyści, ale jednocześnie jest poważnym wyzwaniem dla nauczyciela, który musi opanować nowy warsztat pracy, przygotować materiały, nauczyć się obsługiwać programy i urządzenia, a w końcu pokonać swoje obawy. Ponieważ najlepszą formą nauki jest nauka przez działanie, dużo łatwiej jest zachęcić nauczycieli do używania technologii w pracowni komputerowej w sytuacji, gdy technologia ta służy do codziennych kontaktów i jest narzędziem używanym w wielu działaniach administracyjnych w jednostce. Dlatego, oprócz przygotowywania materiałów bezpośrednio do pracowni multimedialnych, pracownicy powinni być zachęceni również do prowadzenia regularnej korespondencji z grupami studenckimi. Taka korespondencja powinna dotyczyć nie tylko kwestii organizacji pracy grupy czy bieżących problemów, ale przede wszystkim służyć wzbogacaniu metodyki nauczania o zadania domowe w formie elektronicznej, linki do bieżących wiadomości, jak również materiały do nauki języka specjalistycznego.

Codzienny kontakt z komputerem jako narzędziem metodycznym przekona na pewno i nauczycieli, i studentów, że multimedia oraz pracownia językowa nie są miłym, aczkolwiek niepotrzebnym ozdobnikiem, tylko nowoczesną formą nauczania. Pracownia multimedialna to po prostu konieczność.

Bibliografia

- Dudek-Kajewska A., 2010. *Jak motywować studentów, kiedy sami nie jesteśmy zmotywowani, czyli jak radzić sobie z wypaleniem zawodowym*. „Prace Naukowe Studium Języków Obcych Politechniki Wrocławskiej”, s. 112–116.
- Grabara M., 2010. *Motywacja a efektywność nauczania języków obcych*. „Prace Naukowe Studium Języków Obcych Politechniki Wrocławskiej”, s. 135–140.
- Kember D., 1997. *A Reconceptualization of the Research into University Academics Conception of Teaching*. „Learning and Instruction” nr 7 (3), s. 255–275.

